

	Rutin för omhändertagande av avfall i samband med cytostatikabehandling	
Vårdhygieniska rutiner inom kommunal vård och omsorg i Kronobergs län	Diarienummer	Sida 6
Framtagen av: Medicinskt ansvarig sjuksköterska	Utgåva 6	Ersätter 2025-03-28
Godkänd och fastställd av Medicinskt ansvarig sjuksköterska i respektive kommun	Fastställd 2025-06-18	Giltig från 2025-06-18

Innehåll

Rutin för omhändertagande av avfall i samband med cytostatikabehandling	1
Inledning	2
Ansvar.....	2
Verksamhetschef för hälso- och sjukvård ansvarar för att:.....	2
Medicinskt ansvarig sjuksköterska ansvarar för att:	2
Områdeschef/enhetschef ansvarar för att:.....	2
Sjuksköterska ansvarar för att:.....	2
Omvårdnadspersonal ansvarar för att:.....	3
Riskbedömning	3
Basala hygienrutiner.....	3
Skyddsutrustning.....	3
Hantering av avfall kontaminerat av cytostatika	3
Skyddsutrustning	4
Tvätt	4
Förbrukningsmaterial.....	4
Hantering av kontaminerade läkemedelsnära produkter	4
Hantering av kroppsvätskor	4
Urin.....	4
Urinflaska och andra hjälpmedel.....	4
Hantering av urinpåse.....	5
Inkontinensskydd	5

Spill av kroppsvätskor på ytor och föremål.....	5
Städning.....	5
Städning av badrum/toalett.....	5
Besök	6
Vårdtagarbunden anvisning.....	6

Inledning

Hantering av cytostatika regleras av Arbetsmiljöverkets föreskrift [AFS 2005:5](#) samt ändringsföreskriften AFS 2009:6 ”Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt”. Vid graviditet finns arbetsmiljöverkets riskbedömning i föreskriften för gravida och ammande [AFS 2007:5](#) samt ändringsföreskriften AFS 2018:7

Rutinen gäller patienter som har tablettbehandlad, injektion eller infusion med cytostatika.

Ansvar

Verksamhetschef för hälso- och sjukvård ansvarar för att:

- fastställa rutiner för hantering av cytostatika
- arbetsmiljöfrågor rörande cytostatikahantering beaktas.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska ansvarar för att:

- upprätta rutin för hantering av avfall kontaminerat med cytostatika på uppdrag av verksamhetschef för hälso- och sjukvård.

Områdeschef/enhetschef ansvarar för att:

- implementera och följa upp gällande rutin
- i de fall uppsamlingsplatsen finns på enheten att denna motsvarar föreskriftens krav, är korrekt uppmärkt och rengörs regelbundet.
- adekvat skyddsutrustning finns att tillgå hos vårdtagaren.

Sjuksköterska ansvarar för att:

- följa gällande rutin
- informera områdes/enhetschef då vårdtagare med pågående cytostatikabehandling finns inom området.
- informera den personal som kan komma i kontakt med vårdtagaren
- fylla i godsdeklaration ”skärande/stickande, smittförande avfall ”
- spara kopia av godsdeklaration på angiven plats
- vid tveksamhet av hantering kontakta medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Omvårdnadspersonal ansvarar för att:

- följa gällande rutin

Riskbedömning

Cytostatika kan utsöndras flera dagar efter det att läkemedlet getts. Detta innebär att urin, avföring, kräkningar, blod och svett kan innehålla läkemedel i flera dagar. Läkemedlets koncentration varierar och det är framför allt urin som innehåller större mängd cytotatika. Olika medel har olika utsöndringstid, men för att praktiskt underlätta omhändertagande av utsöndringar, anses generellt att cytotatika utsöndras 7 dygn efter given cytotatikabehandling oavsett behandlingsform (tablett, injektion samt infusion).

Undantag finns och därför ska man för varje läkemedel kontrollera utsöndringstid av cytotatika som står skrivet i FASS, i cytotatika manualer eller i särskilda broschyrer från läkemedelstillverkarna.

Basala hygienrutiner

[Basala hygienrutiner](#) ska tillämpas inom all vård- och omsorg. Efter hantering av avfall kontaminerat med cytotatika ska som tillägg till basala hygienrutiner handtvätt med tvål och vatten alltid utföras innan händerna desinficeras för att avlägsna eventuella rester på händerna.

1. Handtvätt med flytande tvål och vatten
2. Torka händerna torra
3. Handdesinfektion

Skyddsutrustning

Skyddsutrustning används vid kontakt/risk för kontakt med kroppsvätskor. [Godkänd skyddsutrustning](#) att använda i samband med hantering av avfall kontaminerat med cytotatika ska vara märkt med nedanstående piktogram. Skyddsrock för cytotatika och handskar i nitril med nedanstående märkning finns upphandlat i Kronobergs kommuner.

Stänkskydd

Vilken skyddsutrustning som ska användas ska anpassas efter vilka risker som finns i samband med omvårdnad hos respektive patient. Finns det risk för stänk av kroppsvätskor eller cytotatika i ansiktet ska visir alltid användas. Det ska finnas möjlighet för ögonsköljning.

Hantering av avfall kontaminerat av cytotatika

Utsöndring från patient kan kontaminera omgivningen. Till utsöndringar räknas urin, kräkningar, avföringar, extrem svett samt blod. All utsöndring ska betraktas som riskavfall och hanteras därefter, [läs mer på vårdgivarwebben region Kronoberg om avfallshantering](#).

Skyddsutrustning

Skyddsutrustning och förbrukningsmaterial som förorenats av cytostatikaläkemedel läggs i dubbla plastpåsar som försluts för varje tillfälle. De förslutna plastpåsar slängs sedan i avfallsbehållare märkt cytostatika och läkemedelsförorenat avfall.

Tvätt

Kontaminerade textilier ska bytas omedelbart. Om tvätteri anlitas se respektive tvätteris anvisning för risktvätt. Annars läggs tvätten i dubbla plastpåsar då den transporteras till tvättmaskin och tvättas sedan på vanligt sätt, se [vårdhygienisk rutin](#) tvätthantering.

Vid bäddning och omhändertagande av sängkläder och kläder ska arbete ske på sådant sätt att sängkläder inte skakas och ”uppvirvling” sker.

Förbrukningsmaterial

Förbrukningsmaterial som används för rengöring, hantering och städning av kroppsvätskor (sådan som kan vara kontaminerat utsöndring från patient med cytostatikabehandling) läggs i dubbla plastpåsar, knyts ihop inne på patientens bostad och slängs sedan i vanligt hushållsavfall. Observera särskild hantering av urin, se nedan.

Hantering av kontaminerade läkemedelsnära produkter

Avfall som förorenats av cytostatikaläkemedel är klassat som farligt avfall. Till denna avfallsgrupp räknas rester av läkemedel och material förorenade med cytostatika och hanteras enligt nedan, [läs mer på vårdgivarwebben region Kronoberg om avfallshantering](#).

- Kanyler med eller utan stickskydd slängs i avfallsbehållare för cytostatika och läkemedelsförorenat avfall. Behållaren försluts och placeras sedan i avfallsbehållare för stickande- och skärande.
- Fylld och försluten plastbehållare placeras i miljöstation/uppsamlingsrum. Plastbehållarens etikett ska vara ifylld och godsdeklaration ska medfölja.
- Sprutor eller annat avfall som varit i kontakt med läkemedlet försluts i plastpåse och slängs direkt i gul plastbehållare märkt ”Kasserade läkemedel, cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt”.
- Vid beställning av avfallsbehållare ring: 0470–582020. Leverans till avtalad vårdcentral.

Hantering av kroppsvätskor

Urin

I största mån bör patienten sköta sin urin själv.

Patienten informeras om:

- Undvika stänk och spill
- Sitta ner och kissa
- Fälla ner toalettlocket före spolning
- Spola två gånger

Urinflaska och andra hjälpmedel

Urin som samlas i ex. urinflaska eller annat hjälpmedel ska svalna under lock innan det töms i spoldesinfektor eller toalettstol. Urinen ska vara sval innan urinen töms ut för att minska förångning i samband med tömningen.

Bäcken och flaska ska i första hand rengöras och desinfekteras i spoldesinfektor. Saknas spoldesinfektor sker handdisk i balja/ho under vattenyta och därefter desinficering med ytdesinfektion.

Rengöring under rinnande vatten ska **aldrig** ske på grund av stänkrisk.

Hantering av urinpåse

Patienter med kvarliggande urinkateter ska använda icke tömbar kateterpåse som försluts i plastpåse som läggs i avsedd avfallsbehållare för cytostatika och läkemedels-förorenat avfall. Patienter som på egen hand kan tömma urinpåse kan tömma urinen själv i toaletten. Instruera patienten att sitta ned för att undvika stänk. När urinpåsen är uttjänt och tom försluts den i plastpåse och slängs i hushållsavfallet.

Inkontinensskydd

Använda inkontinensskydd försluts i plastpåse och slängs i hushållsavfallet.

Spill av kroppsvätskor på ytor och föremål

- Använd skyddsutrustning (se ovan)
- Använd engångsmaterial att torka upp med.
- Torka direkt upp spilld kroppsvätska och rengör sedan med rengöringsmedel och vatten. När ytan har torkat ska den desinficeras med ytdesinfektion.
- Använt engångsmaterial läggs i plastpåse som försluts och därefter slängs i hushållsavfall.

[Omhändertagande av avfall, spill och utsöndringar - Vårdhandboken \(vardhandboken.se\)](http://vardhandboken.se)

Städning

- Vid risk för kontakt med kroppsvätskor i samband med städning används skyddsutrustning (se ovan).
- Städning ska utföras med engångsmaterial så långt det är möjligt
- Ytor kontaminerade med cytostatika städas med rengöringsmedel och vatten för att mekaniskt städa bort rester av cytostatika.

Städning av badrum/toalett

- Området runt toalettstolen samt golvet i badrummet räknas som cytostatika-kontaminerat område och ska städas dagligen.
- Använd skyddsutrustning vid städning av toalett
- Golvet städas med rengöringsmedel och vatten
- Spola med stängt lock innan rengöring av toalettstolen påbörjas.
- Toalettstolen rengörs med rengöringsmedel och vatten
- Handfatet rengörs med rengöringsmedel och vatten
- Avsluta med att desinficera toalettstol och handfat med ytdesinfektion.
- Använt engångsmaterial inklusive skyddsutrustning som använts för städning försluts i plastpåse och slängs i hushållsavfall.
- Städutrustning som inte är engångs ska hanteras på säkert sätt.

Övriga rum städas som vanligt.

Besök

Inga restriktioner om inte en direkt vårdtagarbunden anvisning finns från behandlande läkare alternativt från sjuksköterska vid cytostatikamottagning eller motsvarande.

Vårdtagarbunden anvisning

Vid speciella tillfällen kan direkt vårdtagarbunden anvisning finnas. Ansvarig för innehållet i denna är behandlande lä